



Numărul 28.

Oradea-mare 15/28 iulie 1901.

Anul XXXVII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Ideї referitoare la inființarea teatrului nostru, de Vasilie Goldis.

Teatrul este una dintre cele mai de însemnătate instituțiuni culturale în viața popoarelor. Afară de biserică și școală, nici o altă instituțiune culturală nu pătrunde așa direct în sufletul oamenilor, ca teatrul. Drama e culmea artelor frumoase și prin urmare teatrul este cel mai puternic mijloc esthetic pentru înălțarea culturală a unui popor.

Pentru acest cuvânt la începuturile tuturor civilizațiunilor aflăm teatrul ca treapta, care semnalează o pășire înainte pe scara culturii. Și — lucru curios — timpul de mărire națională a produs aproape la toate popoarele dezvoltarea supremă a teatrului. Timpul eroic al luptelor cu Persii nașce la Grecii pe Aischylos și pe Sophocles, epoca Scipionilor produce pe Plautus, mărimea Șpaniei dă naștere lui Lope de Vega, iară Shakespeare, soarele artei dramatice, răsare după nimicirea armadei „invincibile“.

„Căci trebuie să recunoașcem, că la orī care popor, pe lângă școală și biserică, numai teatrul îi poate câștiga mândria națională, căci în el se ved personificați eroii naționali, bărbații, cari s'au luptat până la vĕrsare de sânge pentru drepturile și libertatea poporului, din care au eșit. În el se laudă cu efect datinele bune și se pot biciui viciile, ce se în-cuibă pe ici-colea. De aici putem pricepe, pentru ce jertfeșce cu milioanele regimul nostru în toată țara pentru Thalia Maghiară și din an în an va jertfi și mai mult, căci prin teatru se pot fanatiza masele poporului pentru afaceri naționale“.

Așa vorbeșce dl Vasilie Podoabă în amintirile sale despre „prima societate teatrală română ambulăntă în Transilvania“, publicate în anuarul de față. Are toată dreptatea.

Fiecare popor cu aptitudinī spre cultură simte trebuința teatrului. A simțit-o și poporul nostru.

Sunt urme de teatru la Romānii din Ardeal încă din secolul al 18-lea. În jumĕtatea primă a veacului trecut, la Brașov se organizase chiar o societate de diletanți, care a jucat aici mai multe piese. Societatea aceasta inse n'a ieșit din Brașov. În Lugosul din Banat asemenea s'au făcut tot pe atunci diferite încercări pentru de a stabili reprezentațiunile teatrale la Romānii de acolo. Societățile teatrale din România, Millo, Pascali, Fanny Tardini, Peteulescu, Ionescu ș. a., cari au venit pe la noi în a doua jumĕtate a veacului 19, au fost primite cu entusiasm, ca din poveste. Simțul pentru teatru se deșteaptă tot mai mult. În anul 1869 studenții romāni din Clus inființază o societate teatrală, care începuse să dea în curtea parohiei gr. cat. de acolo în fiecare lună câte o reprezentațiune teatrală.¹ În anii 1871 și 1872 societatea aceasta cutreeră o parte a Ardealului și pretuțindenī e primită cu iubire și entusiasm.

În sfĕșit dorințele pentru teatru ale poporului nostru în anul 1870 au fost concretisate în „Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român“, care — plămădită în Budapesta — s'a constituit în 4 și 5 octombrie în adunarea generală de la Deva, presidată de mult regretatul Iosif Hodoș.

Societatea aceasta, ce e drept, n'avea alt scop, decât să adune bani, din cari cu timpul să se poată inființă teatrul român. Așa de mult preocupase cesțiunea materială pe întemeietorii acestei societăți, că nici nu se gândiseră măcar la chipul, cum are să se nască teatrul național român din Societatea pentru crearea unui fond de teatru. Astfel la început se în-cuibase în gândurile oamenilor ideea, că din banii Societății teatrale odată va trebui să se *zidească un*

¹ Vasilie Podoabă: „Prima Societate teatrală română ambulăntă în Transilvania“. Anuarul IV al Societății fondului de teatru, p. 28 ș. u.

teatru român în vre-un oraș din Ungaria ori Ardeal. Chiar bărbați fruntași, cari stau foarte aproape de Societatea noastră, așa își închipuiau „*înființarea*“ teatrului național român. Am izbutit înse să abatem gândul oamenilor din curentul acesta și azi toată lumea cu pricepere pentru astfel de cestiuni e împăcată cu ideea, că scopul Societății „*pentru crearea unui fond de teatru român*“ este *înstituirea unei societăți ambulante de actori români*.

N'avea „Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român“ alt scop, decât să adune bani pentru un teatru român în viitor. Și totuși Societatea aceasta de fapt a dat impuls puternic pentru dezvoltarea teatrului în mijlocul poporului nostru. În fiecare an, Societatea fondului de teatru își ținea adunările ei generale în diferitele centre românești. Și nu numai bani se adunau la aceste adunări generale. Ci aproape la fiecare adunare generală se jucă teatru, se da vre-un concert, se cetiau disertațiuni referitoare în neosebi la cestiuni teatrale.

Astfel Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român a deșteptat tot mai mult interesul pentru teatru la Români din Ungaria și Ardeal. La orașe și la sate încep a se da reprezentațiuni teatrale prin societăți de diletanți. La *Făgăraș*, în anul 1884, se înființază chiar o societate de diletanți români cu statute, a cărei scop era „*lățirea culturii românești prin reprezentațiuni teatrale*“.¹

Interesul poporului nostru pentru teatru crește vădând cu ochii. După lăncedire de câțiva ani, Societatea pentru crearea unui fond de teatru român, din Brașov pornește o *nouă viață*. Frumoasele adunări generale de la Orăștie, Seliște și mai presus de toate sărbătorile în veci neuitate din *Munții-Apuseni*, în vara anului 1900, au îndreptat căldura însufletirii românești spre idealul înființării teatrului național în mijlocul poporului nostru. Comitetul din Brașov al Societății teatrale a instituit în diferite centre românești *bărbați de încredere* ai sei, cari în mijlocul societății, unde se află, promovează interesele teatrului român. S'a început edarea unei *biblioteci teatrale*, care până acum a pus la dispoziția publicului iubitor de teatru 8 piese, parte originale, parte localisări și traduceri.

Poate tub impulsul acestor împregiurări, *reprezentațiunile teatrale* în mijlocul poporului român din Ungaria și Ardeal se înmulțesc din an în an. De trei ani fac statistica acestor reprezentațiuni. Și ce am constatat? În anul 1898 s'au dat în mijlocul poporului nostru 38 de reprezentațiuni teatrale, în anul 1899 numărul acestor reprezentațiuni a fost deja 73, iară în anul trecut (1900) s'au dat 112 reprezentațiuni teatrale prin orașele și satele Românilor din Ungaria și Ardeal. Numerii aceștia dovedesc mai bine afirmarea noastră, că interesul pentru teatru la popor se află în creștere continuă.

Chivernisirea aproape fără nici o cheltuială a treburilor Societății pentru crearea unui fond de teatru național român a produs o sporire foarte frumoasă în averea ei, așa că astăzi Societatea aceasta a ajuns să aibă un venit anual de aproape *douezeci mii de coroane*.

Toate aceste împregiurări justifică așa dară pe aceia, cari susțin, că a sosit timpul pentru înființarea

rea teatrului național la Români din Ungaria și Ardeal.

Dar' cestiunea aceasta este una dintre cele mai gingașe. O instituțiune de așa importanță trebuie să fie inițiată cu cea mai mare băgare de seamă. Căci un pas greșit la început, nu numai compromite afacerea, dar' prin abatere de la calea cea adevărată poate să aducă chiar însemnate stricăciuni vieții noastre sociale și culturale.

De un șir de ani me preocupă înființarea teatrului național. Am început să-mi dau seamă de mișcările culturale ale poporului nostru românesc pe terenul artei teatrale, să observ chipul lui de a înțelege teatrul, să fixeze direcțiunea și aplicările lui, trebuințele lui pe acest teren al culturii naționale. Scopul era, să aflui mijloacele și calea, cum prin muncă sistematică să introducem în mijlocul lui instituțiunea teatrului în așa chip, ca această instituțiune să devină carnea lui și sânge din sângele lui. Scopul acesta explică dările mele de seamă asupra mișcării teatrale la noi în anii din urmă.

Publicul românesc în timpul din urmă cu insistență tot mai mare pretinde începuturile lucrării pentru înființarea teatrului național. Pretensiunea e justă din toate punctele de vedere. Timpul înființării teatrului român a sosit. După multă chibzuire și studiere a cestiunii imi țin deci de datorință și eu a-mi spune părerile mele în cestiunea înființării teatrului nostru. Aș dori, ca părerile acestea, izvorite din o cugetare de șase ani asupra afacerii întregi, să ajungă la o publicitate cât mai mare, să fie discutate cu temeinicie, ca astfel să nu începem ceva greșit, când pornim la înființarea teatrului român.

Înainte de ce aș intra în discutarea modalităților de a înființa teatrul românesc, țin să precizez încă odată *principiile*, de cari sunt eu condus în cestiunea aceasta.

Susțin înainte de toate, că de zidirea vre-unui *palat de teatru* nici vorbă nu poate fi. Ziduri pentru teatru, ridicate cu sute de mii de florini, fie în Brașov, fie în Sibiu, ori în alt oraș locuit și de Români, nu ar avea absolut nici un rost din punct de vedere al *culturii poporului românesc*. Nu pentru un oraș voim teatru, ci pentru *poporul nostru întreg*.

Idealul nostru așa dară e *trupa de actori români*, care organizată pe base sănătoase și tari, subvenționată în măsură suficientă de Societatea teatrală românească, va fi numai a noastră, va rămâne permanent între noi și îndreptându-se după situațiunea culturală și materială a poporului nostru, va cutreeră într'una satele și orașele noastre.¹

Remânând în *legătură organică* cu Societatea teatrală română, ce se va înființa, trupa aceasta de actori nu va putea să se abată din calea adevărată a propășirii moralității prin mijloacele culturii, nu va putea să umble după interese financiare particulare, ci va fi *ținută* să rămână pirghie puternică întru înălțarea morală și culturală a poporului nostru.

Teatrul românesc, ce voim a înființa, va trebui să fie în deplină consonanță cu situațiunea generală a poporului nostru. Va trebui să corespundă pe deplin *adevăratelor* trebuințe culturale ale poporului nostru. Căci altfel nu va afla răsădit în sufletul poporului și în chipul acesta munca lui va fi zadarnică și stricăcioasă. Teatrul nostru va trebui să se

² Dr. Ioan Turcu: „*Istoricul Societății române de diletanți*“, „*Progresul*“ din Făgăraș. Anuarul III al Societății teatrale“, p. 18 ș. u.

¹ Vasile Goldiș: „*Mișcarea teatrală la noi în anul 1898*“. Anuarul II al Societății teatrale, p. 26 ș. u.

înființeze pe temelii lipselor culturale *simțite* de popor și va trebui să se alipească de firea etnică a poporului, devenind astfel o *arterie firească* în circulațiunea vieții lui intelectuale și morale. Nu va avea deci teatrul nostru ambițiunea de a se compara și a se întrece cu scenele mari, ci stând pe temelii gradului de cultură a *poporului* românesc din Ungaria și Ardeal, teatrul nostru va reprezenta prin mijloacele artei scenice adevărul și minciuna, frumosul și uritul, reul și binele, așa cum noi le simțim, cum noi le trăim.

Aceste sunt *principiile*, cari pentru noi trebuie să fie conducătoare la înființarea teatrului național român.

Cum să înființăm acest teatru? În cele următoare îmi spun părerile mele asupra acestei întrebări.

Statutele Societății noastre în § 1 glăsuiesc astfel: „*Se institue o Societate pentru crearea unui fond, din care cu timpul să fie posibilă înființarea unui teatru național român*“. Iară § 22 din statute sună așa: „*Adunarea generală poate modifica aceste statute, fără înse a schimba scopul Societății*“. Și iarăși în § 21 cetim: „*Când fondul Societății se va urea la o sumă, din care s'ar putea realiza înființarea teatrului național român, adunarea generală, convocată anume spre acest scop, va decide asupra acestei chestiuni. Totodată ea va decide, dacă Societatea mai are să existe ca atare, sau a se institui o Societate anume pentru teatru?*“

Din hotăririle aci reproduse constatăm, că în cadrul Societății existente pentru *crearea unui fond de teatru* nu se poate înființa *ensuș teatrul român*. Astfel nu rămâne altceva, decât să facem us de dispozițiile §-ului 21 și să *convocăm o adunare generală anume pentru instituirea unei Societăți, care să aibă de scop înființarea teatrului român*.

Cari vor trebui să fie punctele principale în statutele acestei Societăți nouă?

Ele înainte de toate vor stabili scopul precis al Societății: *a înființa și a susține teatrul național român*. Spre acest scop *toată* averea Societății pentru crearea unui fond de teatru va trece în posesiunea Societății nouă teatrale.

Această Societate în fiecare an să țină câte o *adunare generală*, întocmai ca Societatea pentru crearea unui fond de teatru român, în diferitele centre locuite de Români. Aceste adunări generale vor fi puternice manifestațiuni culturale românești și vor deșteptă tot mai mult interesul publicului pentru *teatrul românesc*. Aceasta s'a dovedit în destul prin adunările generale ale Societății noastre.

În fruntea Societății se va alege un comitet compus din cel mult 9 membri. Între aceștia să fie doi secretari, un prim secretar și un al doilea secretar. Acești secretari să aibă leafă potrivită, dar ceilalți membri ai comitetului să fie fără leafă. Secretarul al doilea să conducă afacerile administrative ale Societății, iară secretarul prim să îngrijească de lucrările literare ale Societății și să fie conducătorul spiritual al Societății de actori, ce se va înființa sub aripile Societății teatrale.

Sediul comitetului central al Societății teatrale să nu fie legat pentru totdeauna de o localitate, ci să poată fi schimbat după împregiurări. Oamenii din cutare localitate după un timp mai îndelungat se plictisesc de aceeași muncă, obosesc și instituțiunile încredințate lor lăncezesc. Mutarea sediului comite-

tului poate să aducă totdeauna nouă viață, nouă avânt în instituțiunea de sub întrebare. Aceasta s'a dovedit foarte clar, când sediul Societății pentru crearea unui fond de teatru de la Budapesta a fost mutat la Brașov.

Cea dintâi datorință a Societății nouă teatrale va fi să înființeze în toate orașele și orașele locuite de Români *societăți de diletanți români*. Publicăm în anuarul de față Statutele și Regulamentul intern al Societății diletanților români „Progesul“ din Făgăraș. Aceste statute și acest regulament pot să slujască de îndreptar pentru toate societățile de diletanți români, ce se vor înființa.

Înființarea Societăților de diletanți să se facă, într-o cât numai se poate, *în legătură cu societățile de muzică și corurile* existente deja în mijlocul poporului nostru.

Aceste *Societăți de diletanți români* vor trebui să rămână în legătură organică cu comitetul central al Societății Teatrală. Președinții societăților de diletanți în fiecare an la timp potrivit vor avea să facă raport amănunțit la comitetul central despre isprăvurile Societății lor în decursul anului. Societățile de diletanți vor fi obligate să dea mai multe reprezentațiuni teatrale în decursul anului nu numai în sediul lor, ci vor face excursiuni și prin comunele învecinate.

De *repertoarul* Societăților de diletanți va îngriji comitetul central al Societății Teatrală. În scopul acesta comitetul central va retipări înainte de toate piesele, cari și până aci s'au jucat de cele mai multe ori în mijlocul poporului nostru, va retipări apoi piesele potrivite din literatura română de peste Carpați. Afară de aceasta înse, comitetul central va îngriji de îmbogățirea repertoarului Societăților de diletanți *pe calea concursului*. Din venitele Societății teatrale să se publice în fiecare an cel puțin *două* concurse cu premii de cel puțin 1000 de coroane, pentru piese teatrale potrivite cu gradul de cultură și cu împregiurările celelalte ale poporului nostru. Aș propune, ca piesele intrate la concurs să le judece o comisiune compusă din 3 bărbați competenți. Unul să fie trimis din partea comitetului central al Societății teatrale, altul să fie ales din partea adunării generale a Societății teatrale, iară al treilea să fie emis de secțiunea literară a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român. Dacă secțiunea aceasta n'ar mai exista, apoi și pe membrul al treilea din comisiunea censorătoare de sub întrebare să-l designeze tot comitetul central al Societății teatrale. Votul comisiunii censorătoare să fie definitiv, iar rezultatul censurării să se publice cu ocaziunea adunărilor generale ale Societății teatrale.

Repet: *piesele menite pentru Societățile noastre de diletanți să fie potrivite cu gradul de cultură și cu împregiurările celelalte ale poporului nostru*. Și cu ocaziunea aceasta aș rugă cu multă insistență pe fiitorii membri ai comisiunii censorătoare, să nu dea pe grozavul, să nu se ocoșească, cum se zice pe la noi. Să nu aplice pentru piesele, ce sunt a se jucat în mijlocul poporului nostru, măsura lui Shakespeare, Molière, Calderon, ori a lui Ibsen, Sudermann, nici chiar pe cea a lui Caragiale. Nu deodată aș ajuns Englezii la Shakespeare, nici Francezii la Molière. Cultura unui popor trebuie să se desvoalte din inter-nul psihic al lui, gradat și în chip organic. Mai mult stricăm, decât dregem, dacă în viața unui po-

por introducem instituțiini, cari nu sânt isvorite din geniul seü propriü. Teatrul nostru românesc, ce va să înființăm, să fie într'adevăr *românesc*. Lăsați-î pe străini în voia Domnului. Noi să vedem de ale noastre, să trecem înainte pe scara culturii fără sărituri, cum au trecut toate popoarele, cari au produs cultura omenească. Numai așa teatrul românesc va putea să devină o floare proprie în grădina civilizațiunii, care cu mirosul ei propriü și cu colorile ei deosebite va împodobi buchetul cules din grădinile culturii omenești.

Repertoarul nostru va fi compus cu deosebire din *piese originale*. Fie ele și mai slăbuțe, dar să fie originale. Frunzăriți dările de seamă despre mișcarea teatrală la noi în anii 1898, 1899 și 1900 și veți vedea, că poporul nostru iubește mai ales *piesele originale*, cari sânt scoase din viața lui.

Iosif Vulcan și Vasilie Alexandri sânt până astăzi cei mai iubiți autori dramatici ai poporului nostru. Ș-apoi poate că „Sărăcia lucie“ a dlui Iosif Vulcan și „Arvinte și Pepelea“ a lui Vasilie Alexandri nu vor ajunge perfect măsura din „Hamburgische Dramaturgie“. Ce folos avem inse de traduceri „Bibliotecii teatrale“, când nu le joacă nimeni?

La început piesele să fie mai ușoare, dintr'un act-două, mai ales comice, piese populare cu cântece și dansuri naționale. Ele să fie scoase din trecutul ori din viața prezentă a poporului nostru și să fie scrise în limba poporului. Mai târziu și în chip gradat se vor putea cere apoi și piese mai serioase, comedii de caractere, drame, tragedii, operete și opere. Toate inse să fie *originale*, potrivite cu gradul de cultură al societății, pentru care sânt scrise.

Atâta deocamdată despre *repertoar*. Am putea spune mai multe, dar — ne rezervăm dreptul să mai vorbim despre lucrul acesta la timpul seü.

O altă datorință a Societății teatrale să fie *înființarea unui muzeu etnografic românesc*. În muzeul acesta să fie adunate la un loc cu deosebire *costumele naționale*, cele din timpul de față și cele din timpurile trecute, de pe toate teritoriile locuite de Români.

Statutele Societății să impună comitetului central *adunarea obiceiurilor, a poeziilor și a muzicii poporului românesc* din Ungaria și Ardeal. Pentru adunarea muzicii populare se va putea folosi fonograful. Pentru scopurile acestea Societatea să nu cruțe banii.

Et nunc venio ad fortissimum.

Cum să înființăm trupa actorilor români? Răspund: nu deodată, ci pe rând, încetul cu încetul.

În decursul celor dintâii 2—3 ani de la început, Societatea nouă teatrală să trimită un tiner potrivit cu stipendiü pe vr'o 2 ani la București în șoala de actori, apoi un an să-l trimită la Viena ori Berlin ori altundeva, să învețe arta de actor. Aș pretinde la ori-ce cas, ca atât actorii, cât și actrițele trupei, ce vom înființa, să învețe 2—3 ani în București, ca să deprindă perfect limba literară română și timbrul propriü al graiului curat românesc. Căci, pe lângă multe alte lucruri, așteptăm de la teatrul nostru și o înriurință binefăcătoare în privința limbei, cu deosebire la păturile mai culte ale poporului nostru.

Stipendistul acesta, ca toți stipendiștii viitori ai Societății teatrale, să fie obligat a rămânea cel puțin 10 ani în serviciile Societății noastre.

Banii acestei Societăți s'au adunat numai din sudoarea poporului nostru și nu putem face cu ei

luxul de a crește artiști pentru România, ori pentru Unguri, ori pentru altă țară.

După ce acest stipendist își va fi terminat studiile, dânsul să fie angajat în serviciul Societății cu leafă potrivită. Datorința lui va fi, să joace teatru în sinul Societăților noastre de diletanți, când într'un loc, când în altul. Jocul lui va deșteptă interesul publicului pentru teatrul românesc și de altă parte va sluji ca școală diletanților.

Să se trimeată apoi la studii un al doilea actor ori actriță, apoi un al treilea și așa mai departe. Toți acești actori și actrițe vor jucă deocamdată dimpreună cu diletanții noștri. Se înțelege, că o parte din venitele reprezentațiunilor, la care vor avea rol actorii noștri, va trebui să revină Societății teatrale și din aceste venite se va acoperi o parte din plățile actorilor noștri.

Procedura aceasta se va continua, până când din actorii și actrițele Societății se va putea compune o *trupă teatrală ambulată de sine stătătoare*. Trupa aceasta va cutreeră apoi necontenit întreg teritoriul locuit de Români și cu timpul se va putea desface în *mai multe trupe*. Astfel Societatea teatrală, ce are să se înființeze, își va fi ajuns scopul.

Societățile de diletanți vor fi *pepinierile*, din mijlocul cărora se vor înrolă membrii trupei teatrale.

Bine înțeles, viitorul va produce nouă probleme pentru Societatea teatrală română, pe cari noi de pe acum nu le putem prevedea. Nici n'a fost scopul nostru de a da acestei Societăți direcțiune pentru toate timpurile. Sântem satisfăcuți, dacă am putut contribui prin studiul nostru la resolvarea problemelor mai apropiate, la înființarea trupei ambulante de actori români.

Încă câteva observări.

Societatea ori Societățile ambulante de teatru vor fi conduse de comitetul central al Societății teatrale. În cele materiale ele vor putea să fie date în întreprindere doritorilor de a-ș încerca norocul pe acest teren, dar suprema inspecțiune morală și spirituală asupra acestor trupe teatrale Societatea nică odată să nu o scape din mâinile sale.

Sediul trupei teatrale poate să fie *Casa Națională*, ce are să fie zidită în Sibiiu. Aici să se păstreze scena, culisele și celelalte lucruri trebuincioase unei trupe teatrale ambulante.

Societatea teatrală, ce avem să facem, va dispune cu înțelepciune, dacă în statutele ei chiar ar hotări, că pentru scopurile indicate în acest studii în cei dintâii 10 ani după înființare numai $\frac{1}{3}$ parte din venitele ei are să se întrebuințeze. În alți 10 ani următori să se folosească pentru aceste scopuri $\frac{2}{3}$ părți din venitele Societății, iară după acești 20 de ani să se cheltuască 80—85% din venitul curat al fondului, ce va esista atunci. Precauțiunea aceasta trebuie luată din motivul, că de fapt venitele *de acum* sânt prea mici, pentru ca să poată răspunde în măsură suficientă tuturor trebuințelor viitoare.

Statutele Societății teatrale să aibă clausula, că la cas de se va desființa, toată averea ei are să treacă în posesiunea Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, cu scopul de a se promovă și mai departe arta scenică între Români din Ungaria și Ardeal.

Aceste sânt părerile mele privitoare la înființarea teatrului nostru. Cine are altele mai bune, să ni le spună.



Lupta zimbrului cu lupii.

U n d e e ș t i ?

*Unde ești? unde ești?
Însedar în largă lume
Caut să te mai gădesc,
Tu l'al cărui dulce nume
Și azi încă 'ngălbenesc;
Dacă tu tot mai trăiești,
Unde ești? Unde ești?*

*Unde ești? Unde ești?
Înger cu-aripe ușoară
Pe pământ, venit din cer,
Te-ai întors tu în cer iară?
Cerului în van te cer:
Dintre îngeri tu lipsești —
Unde ești? Unde ești?*

*Unde ești? Unde ești?
Tu steluța vieții mele,
În ce nopți te-ai cufundat?
Însedar te cat prin stele,
Stelele încă te cat...
Ca și mie le lipsești!...
Unde ești! Unde ești?*

*Unde ești? Unde ești?
Pe la cele patru vânturi
Eu de tine-am întrebat
Și prin lacrimi și prin cânturi,
Și prin dureros oftat —
Însă ele au tăcut...
Te-am pierdut! Te-am pierdut!*

TEODOR ȘERBĂNESCU.

I u b i r e.

Piesă în 2 acte în versuri.
(Urmare.)

ACTUL AL II-LEA.

(Acelaș decor.)

Elena (la fereastră); *Elisa* (întră gătită simplu dar cu gust.)

Elena.

O să me bată Nicu... și Varbea nu mai vine...
As vrea să-l ved o clipă și-apoi să plec...

Elisa.

Dar bine,

Ce-î graba asta!...

Elena (sărind repede.)

Uite-l cu mătușica ta...

Elisa (degrabă la fereastră.)

Te uiți? e roș la față...

Elena.

Îa vedî, nu tremură...

Ce scenă, Doamne sfinte!... Me prinde și pe mine
Emoțiunea... (Se așează pe dormitoare.)

Elisa (așezându-se lângă densa.)

Uite, alături cu tine,

Ca adâncite 'n vorbă...

Elena.

Greu adâncite, da...
(S'aude bătaie în ușă.)

Elisa (cu glas mișcat.)

Poftim...

Elena.

Ești prea mișcată... și nu te voiă așa...

Scena II.

Elena, Elisa, Zinca, Varbea.

Elisa (se ridică, stăpânindu-se.)

A! domnul Varbea...

Varbea

Doamnă, de ziua dumitale,
Am vrut să ies în lume din cuibul meu de jale...
Și primul prag de casă prietenească, dorit,
E-al casei dumitale... (Îi sărută mâna.)

Elisa.

Îți zic: bine-ai venit...

Elena (șie-șî.)

E „șic“ băiatul nostru...

Varbea.

Urări de fericire...

Elisa (zimbînd.)

Din obicei aduse?...

Varbea (mișcat, sfios.)

Nu, doamnă... Din simțire...

Elisa.

Îți recomand, dă-mi voce, pe-o bună-amică-a mea,
Elena Ștefăniță. Adaog că doriă
De mult să te cunoască...

Varbea (inclinându-se Elenei.)

Din curiozitate...

Firește-un urs ca mine...

Zinca (ridînd.)

Ba ce mai bunătate

De om; puținî, me crede, ca dumneata.

Elisa (înaintîndu-î un scaun.)

Poftim

De ședî, domnule Varbea...

(Varbea se așează; Elisa de-aseamea.)

Elena.

Adese ori vorbim

De dumneata cu Lisa, și 'ntr'adever, me crede,
O curiozitate, cum foarte rar se vede,
Aparî în ochii noștri...

Varbea.

Și nu me mir de ce...

Durerea-î val ce trece, zic toți; așa și e... (melancolic.)
Dar sînt de-acele inimî în care valul sapă

O albie adîncă; și dacă omul scapă
Ca biată vietate, dintr'un cumplit înec,
Remân pe densul semne ce 'n veci nu se mai trec.
O mică apăsare... și 'n suflet te răsbeșce
Amarnica durere ce lumea-ți răscoleșce
Cu mila ei, o milă ce nu-ți e de folos,
Căci ea din reutate porneșce cu prisos.
Atunci singurătatea s'arată minții tale
Ca singurul refugiu de liniște și jale,

Și 'n lumea ta de gânduri, cu totul adâncit,
Trăiești o viață nouă, de nici un dor muncit...

Elena.

De nici un dor, ești sigur?

Varbea.

De nici un dor, firește,

Cu lumea de 'n-afară legat prietenește.
Căci dorul te lăuntric, unicul existând,
Și care 'n toată clipa-i-absoarbe 'ntregul gând,
E-o forță creatoare ce-așintă viitorul
Și care în Știință își sapă-adânc isvorul...

(Ridicându-se.)

Știința e viața celui ce-a păscut
Miseriile lumii, trecând necunoscut,
Erou-martir în luptă, cătând să se înfrunte,
Fiind la unii scară, fiind la alții punte...
Știința e soția pe care o 'nțelegi,
Cu care pentru viață te potrivești, te legi;
Și care nu te 'nșală, și care nu te lasă,
Îți face fala 'n lume și mulțămirea 'n casă, —
Femeia ideală așa cum o visăm
Când pe cărarea vieții încredători intrăm, —
Realitate scumpă ce traie-ți îndulcește
Cu-atât mai mult, cât lumea mai tare te scârbește...

Elena.

Te înțeleg amice, — dă-mi voe-a-ți zice-așa:
Familiaritatea e slăbiciunea mea...

Te înțeleg: femeia în cumpănă-aședată
Alături cu Știința, — dă nota-adeverată
A felului durerii de azi și din trecut...

Elisa.

Această-apropiere eți însă-mi am făcut
Eleno, — inse domnul cu multă 'ndemănare
Mi s'a ferit în-lăturii... pe semne taîna-i mare...

Varbea (trist.)

Nu-i doamnă, c'ar fi taîna ce m'aș ferii s'o spun...
Dar, știți, aș face 'ntocmai ca un sërman nebun
Ce ia cuțitu 'n mână și inima-și despică
El singur... Să cunoașteți durerea mea unică,
De ce?... — Acuma, fie; m'oiu sângeră...

(Se lasă pe scaun și remâne îngândurat.)

Elisa.

A! nu;

Cu preț de suferință, nu vrem de fel...

Varbea (cătând la ea repede.)

Acu

Sau mâne... altă-dată... va trebui să fie...
Mai bine astăzi dară... (Își trece mâna pe frunte.)

Zinca (incet, Elisei.)

Ce om de omenie!...

Elena (incet.)

Se vede bine inse c'a suferit (oftând.)

Ei, dar...

Elisa (incet, lor.)

Ce chin...

Elena (Elisei.)

Dar o să affi trecutul lui amar!...

(Va urmă.)

N. G. RĂDULESCU-NIGER.

U n s ă r u t a t .

*Ah! te-am sărutat odată
Cu atât amor și foc,
Încât luna fermecată,
Privind, s'a oprit pe loc.*

*Îar când ale noastre buze
Tremurând s'aū desunit,
Pasărea cântă în frunze,
Soarele ardea cumplit.*

*Acum inse, nu știu bine,
Dac-al nostru sărutat,
Aprins de simțiri divine,
Pin' la ziuă a durat :*

*Sau că, l-astă sărutare
De tubire și de foc,
Luna s'a schimbat în soare,
Aprindându-se pe loc.*

D o r u l .

*De cînd ea s'a dus departe,
Fericirea mea s'a dus!
Dorul, pasăre de noapte,
Pe-a mea inimă s'a pus.*

*Și aice triste gânduri
Geme el până la zori,
Ca să 'mprășcie pe vînturi
Da profumele din flori.*

*Eū n'am somn, eū nu am pace,
Ca un abur me usuc,
Mî-e urit, nimic nu-mă place
Și-mă tot vine să me duc ;*

*Să șterg neagra depărtare
Ce-mă ascunde chipul seū
Și 'ntr'o dulce sărutare
Să-î dau tot sufletul meū! —*

*De cînd ea s'a dus departe,
Fericirea mea s'a dus!
Dorul pasăre de noapte,
Pe-a mea inimă s'a pus.*

Oare ce spune....

*Oare ce spune cea păsărică
În al seū cânt?
Și ce-amintește frunza ce pică
Jos la pămînt?*

— *Pasărea spune, ne sfătuește :*
„Iubiți, iubiți!”
Frunza ce pică, murind șoptește :
„O să muriți!”

TEODOR ȘERBĂNESCU.

SALON.

Problema adunării din Șimleu.

Adunarea generală din Șimleu a Societății pentru crearea unui fond de teatru român are să fie epocală în viața acestei Societăți.

Paragraful 21 din statutele Societății sună astfel: „Când fondul Societății se va urea la o sumă, din care s'ar putea realiza înființarea teatrului național român, adunarea generală, convocată anume spre acest scop, va decide asupra acestei chestiuni. Totodată e va decide, dacă Societatea mai are să existe ca atare sau a se institui o societate anume pentru teatru“.

Comitetul Societății fiind de părerea, că fondul adunat a atins deja suma pentru ca să se poată face începutul de înființare a teatrului mult dorit, în conformitate cu dispozițiile statutelor, a pus la ordinea zilei pentru adunarea din Șimleu și propunerea d'a se convocă o adunare generală anume care să decidă chestiunea aceasta.

În adunarea generală de la Șimleu se va discuta și se va decide dară, dacă a sosit vremea să se poată convocă acea adunare.

În desbaterile ce vor urma în privința aceasta, vor fi a se cumpeni multe considerațiuni; între toate înse cea mai de frunte este statorirea dacă suma la care s'a urcat fondul ajunge pentru scopul ce urmărim.

La fixarea sumei rolul hotărîtor îl are felul de teatru ce vom să înființăm. Dacă vrem să ridicăm un zid teatral, ajustat cu toate trebuințele, în care să mai susținem și o trupă permanentă, nu încapă discuție, că fondul nu ajunge.

Înse nu acesta ni e scopul. Prin înființarea teatrului național, noi nu înțelegem zidul, ci instituțiunea teatrală. Aceasta a fost și este intențiunea întemeietorilor. Și dacă în statutele, apelurile și toa e actele lor s'a servit de numirea de „teatru național“, au făcut aceasta totdeauna numai în înțeles figurativ.

Chiar și dacă am avea parole de ajuns, noi -- cel puțin de ocamdată -- nu le-am întrebuințat pentru a zidi un teatru, căci n'avem nici un oraș unde acela s'ar putea susține permanent, dar mai cu seamă pentru motivul că noi vom un teatru de care să se poată bucura Românii din toate părțile. Scopul acesta se poate atinge numai prin un teatru ambulant, care să dea reprezentații pretotindeni între Români.

Scopul acesta este mai bine de un pătrar de secol și programa Societății pentru fond de teatru român, manifestându-se în deosebii cu ocaziunea adunărilor sale generale. Scopul acesta a inspirat încrederea publicului românesc, care din an în an a împințat cu entuziasm tot mai mare steagul nostru. Scopul acesta, credem noi, se poate realiza cu fondul de care dispune Societatea noastră.

Data fiind posibilitatea înființării teatrului am-

bulant, încă pe când făceam parte din comitetul Societății cu sediul în Budapesta, într'un șir de adunări generale am indicat unele pregătiri ce avea să se facă. Dacă acele nu s'au pus în lucrare, vina este numai lipsa de bani, căci statutele nu ne dau voie să cheltuim, ci numai să înmulțim fondul.

Pentru ca și generațiunea mai tineră să vadă că, începând din anii primii ai Societății noastre, noi cei ce am stat în fruntea ei ne-am gândit nu numai la adunarea fondului material, ci și la crearea celui intelectual și că încă de atunci ținta noastră a fost teatrul ambulant, iată câteva schițe din cele se s'au făcut.

Încă la 1875, în adunarea de la Reșița, ținând o conferență literară despre literatura noastră dramatică, am accentuat, că „afară de chestiunea materială trebuie să ne îngrijim și de partea ei spirituală“, de compunerea unui repertoriu original. („Familia“ 1875 nr. 39.)

La 1876, în prima adunare generală din Lugoj, ținând o lectură intitulată „Pregătiri la înființarea unui teatru național“, după ce am vorbit despre adunarea fondului, am întrebat: „Înse oare activitatea noastră poate-se ea mărgini numai la atâta? Să adunăm fondul și până ce nu-l vom avea să nu mai facem alt ceva nimica?“ La aceasta am răspuns astfel: „De odată cu crearea fondului material, trebuie să îngrijim și de compunerea unui fond spiritual -- Fondul material se exprimă prin cuvântul „bani“; iară cel spiritual se compune din actori și repertoriu. Decî trebuie să ne formăm actori și un repertoriu. Încât pentru actori, de ocamdată nu putem să facem alt ceva decât să încurajăm pe diletanții noștri“. Ceea ce privește repertoriul, am îndemnat să culegem materialul, tot ce privește istoria, viața socială, poesia, datinele, mitologia, portul și musica noastră, ca autorii noștri dramatici să le aibă la îndemână. („Familia“ 1876 nr. 42.)

La 1877, în adunarea generală ținută pentru prima-oră la Abrud, am cetit lucrarea mea intitulată „Teatru ambulant și stabil“ în care am arătat, că teatrul pe care are să-l înființeze Societatea de ocamdată va trebui să fie ambulant. (A se vedea actele din arhivul Societății.)

La 1879, în raportul comitetului presintat de mine în calitate de secretar al adunării generale din Blaș, am recomandat crearea unui stipendiū pentru un tiner, care să meargă a studii în cutare conservator musical, ca rentorcându-se de acolo, să adune melodiile noastre și să le prelucereze; precum și publicarea de premii pentru piese originale și traduse, pentru culegere de datini, porturi, poezii poporale etc. („Familia“ 1879 nr. 69.)

La 1883, în adunarea generală din Lipova, în calitate de președinte, am zis în discursul de deschidere aceste vorbe „--scopul nostru de ocamdată nu poate fi să clădim îndată undeva un teatru stabil, ci la început caută să ne mulțumim și cu un teatru ambulant -- Mai înteu trebuie să ne formăm actori și repertoriu. Vom crea dară stipendiū pentru tineri cari să studieze prin conservatoriile de declamațiune și de musică: astfel vom avea actori. Vom publică premii pentru piese originale: astfel vom avea repertoriu. O trupă astfel compusă, provădută cu repertoriu bun, supraveghiată și ajutorată materialmente de Societatea noastră, ar da reprezentațiuni în toate părțile locuite de Români. Așă dară, de și

de ocamdată n'am avea un teatru stabil, am avea totuș un teatru. Și acesta, tocmăi fiind că ar fi ambulant, ar putea să-și atragă sprijinul din toate părțile, căci toți s'ar putea bucura de el. Un astfel de teatru, credem că ar satisface de ocamdată dorința generală". („Familia“ 1883 nr. 31.)

La 1885, deschidând adunarea generală din Bocșa-montană, am accentuat de nouă înființarea teatrului ambulant — și am zis: „Teatrul românesc are să fie oglinda tipului nostru. El trebuie să ne reprezinte Românul așa cum este dânsul, cu limba, muzica și portul lui, și cu tot ce are propriu: virtuți și slăbiciuni“. („Familia“ 1885 nr. 37.)

Adunarea generală din 1886, ținută la Șomcuta-mare, dorind a face începutul pentru înființarea teatrului național, a decis în principiu ca Societatea să creeze un premiu de 300 fl. pentru cea mai bună piesă teatrală și a încredințat comitetul central să studieze chestiunea și la viitoarea adunare generală să prezinte o propunere bine motivată. („Familia“ 1886 nr. 32.)

În adunarea generală din 1887, ținută pentru a doua oară la Oravița, comisiunea de propuneri a opinat să se susțină în principiu deciziunea de la Șomcuta, executarea înse să se amâne pentru alte timpuri. Dar adunarea a luat hotărârea ca deciziunea aceea să se execute. („Familia“ 1887, nr. 38.)

Înse în adunarea generală din 1888, ținută pentru a doua oară la Lugos, votarea premiului de 300 fl. pentru cea mai bună piesă teatrală s'a amânat, respective s'a luat de la ordinea zilei. („Familia“ 1888, nr. 39.) Aceasta s'a făcut din cauza, că statutele nu permit.

Am ținut să scot acestea amintiri din actele Societății și pentru cuvântul: ca toți aceia cari cu privilegiul adunărilor generale au obiceiul a vini prin ziare și cu grațul presintând fel de fel de sfaturi, planuri și solicitări, — să vadă că nu spun nimic nou, că toate chestiunile de cari vin să ne vorbească s'au discutat de mult în Societatea noastră.

Nimeni nu le combate, toți le dorim, căci toți le cunoaștem bine. Singura cauză pentru care acele nu s'au putut pune în lucrare, sunt statutele. Prin urmare schimbarea statutelor se impune.

Pân' acuma aceasta schimbare nu s'a putut iniția, căci lipsia fondul trebuincios. Acum fondul a atins suma pentru ca Societatea să poată începe realizarea scopurilor sale.

Primul pas în privința aceasta, conform statutelor, este convocarea unei adunări generale anume.

Asta e problema adunării din Șimleu.

IOSIF VULCAN.

Șimleul Silvaniei

și „Adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român“.

Bravii noștri Sălăgeni fac mari pregătiri pentru primirea în mod demn de ei a biroului și membrilor „Societății pentru fond de teatru român“ și a participanților din toate unghiurile țării la adunarea ei generală, care se va ținea în 1 și 2 august a. c. în Șimleul Silvaniei.

Șimleul Silvaniei este istoricul și adevăratul centru al Sălăgiului într'o vale frumoasă a Crasnei,

scutit dinspre miază noapte de „Măgura“, încungiu-rat din spre apus și miazăzi de pitoreșci coline acoperite de păduri și vii. Zace într'o vale frumoasă tăiată de Crasna la poala Măgurei și este accesibil numai de trei laturi: de cătră resărit prin gura vâlei Pereceiului, de cătră apus prin strămoșia Ceheului și despre miazăzi prin strămoșia Nușfalăului.

Orășelul Șimleu se laudă cu mari reminiscențe istorice romane și neromane. El a fost sediul vicariilor episcopicești renumiți: Albin, nemuritorul Șterea Șuluțiu, Demetriu Coroian. Casa cea vechiă vicarială, cumpărată de Sălăgeni la inițiativa marelui vicar Șterea Șuluțiu și plătită cu totul de mitropolitul Șterea Șuluțiu, se folosesc și azi de vicariul actual; asemenea există încă în condițiuni bune casa, în care a petrecut câțva timp nemuritorul fiu al Sălăgiului Simeon Bărnuțiu, la nepotul său dr. Ioan Maniu.

Promenada de lângă piață este în curtea vechei cetăți a Batorescilor. În 1848 servia de casarmă Rușilor, după aceea unei garnisoane împărătești. De-a-supra orașului, sus într'un vârf de deal, se ved ruinele unei străvechi întărituri. Într'o grădină de lângă poala din spre apus a cimiteriului român și rom. cat., s'au aflat prin săpături podoabele de petrii scumpe de origine gothică, cari s'au prețuit și cumpărat de muzeul național ung. cu 33.000 fl.

În gîrul Șimleului este Badaciu, un sat unde trăiesc mulți dintre consăngenii marelui Simeon Bărnuțiu; între alții văduva nepotului său dr. Ioan Maniu cu 2 fete ale ei. La spatele Măgurei e situată Bocșa-română, unde zace osămintele lui sub monumentul ridicat de fiii Sălăgiului; nu departe este Guruslăul, locul bătăliei lui Székely Mózes cu Mihai Viteazul.

Aceste și alte reminiscențe istorice românești și pentru că e românesc, având gîr român, parte de locuitori și inteligență română, au atras disgrația șovinismului asupra Șimleului, care l-a făcut din fost sediul de comitat și tribunal un punct neînsemnat al comitatului, punând în locul lui, prin vestita arondare a lui Coloman Tisza, orașul Zălat, care n'are a se lăuda cu nimic istoric. Dar aceste defecte le suplinește prin aceea, că este aproape pur maghiar și calvin.

Acest orășel, ce s'a distins prin românismul lui, așteaptă pe oaspeții români, cari, credem, se vor duce din toate ținuturile locuite de Români ale țării să se împărțasească de călduroasa ospitalitate a fraților lor sălăgeni, luând parte la festivitățile aranjate cu privilegiul adunării generale a „Societății pentru fond de teatru român“ și să asiste la însemnatul eveniment în viața noastră culturală, când — poate — se va enunția aplicarea fondului în sensul scopului pentru care a fost adunat de zeci de ani cu atâta abnegațiune, adevărată deschiderea unui teatru român permanent la noi.

Cine dintre aceia, cari pot să meargă, n'ar dori să ia parte la o serbare culturală-națională atât de momentasă?

(„Gazeta Transivaniei“.)

R.

Respectează pe toți semenii tei! nu desprețui pe cei mai mici decât tine, și nu te îngâmă; caută ca prin purtările tale cele bune să n'ai nici odată pentru ce să te temi de cei mari.

Seneca.

Lupta zimbrului cu lupii.

— La ilustrația din nr. acesta. —

În părțile noastre nu mai există zimbri. Acest soi s'a stins de mult. Dar amintirea lui pentru noi românii a rămas neștearsă. Tradițiunea ne spune, că Dragoș plecând la vânătoare, i s'a ivit în cale un zimbru și tot gonindu-l, acela l-a condus din Maramureș în Moldova, unde el a înființat o țară nouă. Capul zimbrului se păstrează până azi în emblema Moldovei.

Dar în America nordică sunt și acuma zimbri, cari trăesc în pădurile seculare de acolo, dimpreună cu alte multe soiuri de animale necunoscute la noi.

Acolo zimbrii se află în cârduri mari și astfel se duc din pășiune în pășiune. Dar au și ei dușmanii lor. Ceî mai cumpliți sunt lupii. Aceștia stau la pândă și când zimbrul trece prin o strimtoare, îl atacă și lupta începe. Zimbrul se apără și spintecă lupul cu coarnele sale, dacă poate.

O astfel de luptă se înfățișează prin ilustrațiunea din nr. prezinte. I. H.

LITERATURĂ.

Anuarul Societății pentru fond de teatru român.

Avântul ce Societatea pentru crearea unui fond de teatru român ia din an în an, se manifestează foarte eclatant și prin anuarele ce publică. Anuarul IV, pe anul 1900—1901, apărut zilele trecute, are estensiune de 223 pagini, e un volum cu cuprins foarte bogat și valoros, care de sigur va fi primit cu multă plăcere de toți membri și va atrage Societății simpatii și aderențe noue. Șirul publicațiilor se introduce prin un Remas bun al dlui Vasilie Goldiș, care mutându-se de la Brașov, după o muncă de șese ani, se desparte cu durere de tovarășii săi conducători ai Societății, tocmai când a sosit timpul să se înceapă așezarea temelurilor pentru înființarea teatrului român. Suntem înse siguri, că adunarea din Șimleu apărând zelul și munca ce dl Vasilie Goldiș, în calitate de secretar, a dezvoltat în interesul Societății, îl va realege și astfel îl vom vedea și în viitor în rândul fruntașilor acestei Societăți. Urmează discursul de deschidere (despre idealism,) rostit la adunarea generală din Abrud, de președintele Iosif Vulcan. Apoi „Catharza“, conferință populară, ținută tot la adunarea din Abrud, de dl dr. Valeriu Branșce. Dl Vasilie Podoabă scrie niște amintiri foarte interesante despre „Prima societate teatrală română ambulaută din Transilvania“ care s'a compus din tineri de la școlile din Chuș și a dat reprezentațiuni teatrale prin mai multe orașe din Transilvania. Se publică și grupul de portrete al lor. Dl Vasilie Goldiș continuă prețioasa sa lucrare statistică despre „Mișcarea teatrală la noi în anul 1900“ pe care vom reproduce-o în nr. viitor. Urmează Statutele și regulamentul Societății de diletanți din Făgăraș, care înse — durere — dă prea puține semne de viață. O publicațiune foarte importantă a volumului este lucrarea „Idei referitoare la înființarea teatrului nostru“ de Vasilie Goldiș, pe care o publicăm cu multă plăcere în fruntea revistei noastre, ca astfel înainte de adunarea din Șimleu să o poată ceti cât de mulți, ceea ce este și dorința autorului. După aceste vine un nou ciclu de biografii, publicate de Vasilie Goldiș, dimpreună cu portretele lor și anume :

dr. Iosif Hodoș, George Secula, dr. Lazar Petco, Emanuil Ungurianu, Ștefan Antonescu, Basiliu Rațiu, Mihail Cirlea, dr. Laurențiu Pop, dr. Iancu Mețianu, dr. Nicolae Vecerde, Desideriu Borbola și dr. Zosim Chirtop. Apoi se prezintă actele oficiale ale adunării din Abrud și anume: Raportul comitetului, al casarului, procesele verbale ale adunării; voci de presă despre acea adunare. Comitetul Societății și membrii acesteia. Anuarul redactat atât de escelent de secretarul Vasilie Goldiș, e tipărit foarte frumos, curat și cu gust bun, de tipografia A. Mureșianu în Brașov.

Agata Bârsescu despre Carmen Sylva. Distinsa tragediană, dsoara Agata Bârsescu a publicat în ziarul „Wiener Tagblatt“ un articol, intitulat „O femeie poetă pe tron“, consacrat grațioasei suverane a României.

Originea cuvântului „Valah“. Sub acest titlu dl dr. Dimitrie Magdu a publicat la Sibiu o broșură care conține un studiu asupra numirii de „Valah“. Concluziunea autorului este, că cuvântul: valah nu se derivă nici din cuvântul german Wälsch, nici din cel latin al Latiului, cu atât mai puțin de la numele comandantului Flaccus, ci ca termen etnic, a isvorit dintr'un alt termen etnic, acel al Valascilor din Italia antică“.

Portul perucei și barbierii la Romani. Dl Ion Kalindaru, membru al Academiei Române, a completat lucrarea dsale despre „Portul barbei și perului la Romani“ printr'o nouă lucrare despre „Portul perucei și barbierii la Romani“. Noua lucrare a dlui Kalindaru, plină de amănunte interesante, cuprinde 28 pagini și numeroase ilustrațiuni în text.

Cuvântări Ostășești este titlul unei broșuri apărute zilele acestea la București. Această broșură conține 46 de cuvântări, rostite în diferite ocazii de către mult regretatul general Candiano-Popescu. Bravul general adunase cuvântările sale și le avea gata de dat la tipar încă înainte de a se îmbolnăvi. „Cuvântările Ostășești“ sunt închinare armatei Române, pentru care eroul de la Grivița avea un mare cult: „Cu sufletul le-am simțit, cu grațul le-am grăit aceste cuvântări ostășești; dar tu mi le-ai inspirat, armată română — deți ție le și închin, scumpă și statornică patimă a vieții mele“. În aceste cuvântări este tot ce a simțit, tot ce a cugetat acela care a fost un brav militar, un înfocat patriot.

TEATRU și MUSICĂ.

Adunarea din Șimleu a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, precum suntem informați, are să fie o imponentă serbătoare culturală românească. Sclagiu, patria lui Bărnuțiu, face Societății o splendidă primire, la care va asista tot ce este acolo distins, dimpreună cu fruntașii comitatelor învecinate. Dar și din depărtări mai mari s'au înscris mulți, toți cu dorul d'a-și da sprijinul pentru ridicarea Thaliei Române. Facem apel la toate centrele noastre culturale, precum și la toți aderenții, ca neputând să se prezinte la Șimleu, să-și trimită cel puțin expresiunea aderenței prin depeșe, ca să se vadă că toți dorim întruparea instituțiunii teatrale române. În nr. viitor vom publică raport complet despre succesul adunării, dar fiind că aceea se va ținea la 1 și 2 august n., revista va apărea de astădată cu două zile mai târziu.

Reprezentare teatrală în Brad. La 15/28 iulie se va da în Brad o reprezentare teatrală, jucându-se piesa „Lipitorile satelor” dramă în 3 acte și 2 tablouri de V. Alexandri.

Serată musicală-declamatorică în Sebeșul sășesc. Reuniunea meseriașilor și comercianților din Sebeș și giur „Andreiana” invită la producerea musicală declamatorică, care se va aranja din incidentul încheierii expoziției sale profesionale și industriale, duminică, în 15/28 iulie 1901, în pavilionul otel „La Leul-de-aur” din Sebeșul-sășesc. Programul: 1. „Cântecul marinarilor”, cor bărbătesc, de Flondor. 2. „Nebunul”, de G. Coșbuc, declamată de I. Sêrbu. 3. „Uite mamă”, cor bărbătesc, de G. Dima. 4. „S'a făcut de ris săracul”, de Speranță, declamată de P. Muntean. 5. „Sunt vânător”, cor bărbătesc, de Popovici. 6. „O scrisoare de la Muselim-Selo”, de G. Coșbuc, declamată de S. Androne. 7. „Cântec de seară”, quartet dublu, de N. Poșovici. 8. „Sună buciul”, de V. Alexandri, declamată de P. Muntean. 9. „În pădure”, cor bărbătesc. 10. „Tiganul fricos”, anecdota populară, declamată de I. Crăciun; 11. „Momente dulci”, cor bărb. Dans.

Concert popular în Obreja. Tinerimea română din comuna Obreja a aranjat la St. Petru și Pavel concert popular. Programul: 1. „Stâncea” cor mixt în 6 voci, de Musicescu. 2. „Șoldan Viteazul” monolog, predat de coristul Trăilă Mihoc. 3. „Sêrba” cor mixt în 6 voci de Musicescu. 4. „Nușca” cor mixt în 6 voci de Musicescu. 5. „Nunta” teatru predat de 8 coriști. În pauză „Bătuta” și „Călușerul” de 12 feciori.

Concert în Bocșa-montană. Reuniunea română de cânt și musică din Recița-montană va aranja în 28 l. c. cu privilegiul excursiunii sale la Bocșa-montană concert în sala fabricii de acolo. Se vor cântă compoziții de Adam, Cordonean, Vidu, Mureșan, Musicescu.

PICTURĂ.

Expoziție de tablouri în București. De câteva zile s'a deschis la Ateneul din București expoziția pictorială înscrși la concursul pentru ocuparea catedrelor vacante de pictură de la școala de belle-arte din București, expoziție în care figurează multe și bune lucrări.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

La internatul Pavelian de fete din Beins, elevele sunt stipendiste în întreg sau stipendiste în jumătate, sau plătitoare. La stipendii pot concura în prima linie fetițe orfane de preot din diecesa gr. cat. de Oradea-mare; stipendiste nu pot fi decât fetițe de religie gr. cat.; plătitoare se primesc atât eleve gr. cat., cât și gr. or. Stipendiste, cari se bucură de stipendiu întreg, nu plătesc nimica; elevele cari au stipendiu numai în jumătate plătesc 150 coroane, iar elevele cu plată dată la an o sumă de 300 coroane în două sau cel mult 4 rate egale anticipate. Elevele aședate în internat pentru sumele amintite primesc proviziunea întreagă, adică: cvartir, întreținere corespunzătoare și bună, luminat, încălzit, spălat, instrucțiune specială în studiu, în declamări,

în cânt, în lucruri de mână, economia casnică, în fiecare zi în anumite ore instrucțiune conservativă în limba maternă, maghiară, germană, la dorința expresă din limba franceză, primesc uniformă. Taxa anuală pentru instrucțiunea în limba franceză 20 coroane, taxa pentru instrucțiunea în pian de 3 ore la săptămână (1½ oră instrucțiune, 1½ oră deprindere) cu întrebuințarea pianului 60 coroane la an. Toate aceste și spesele pentru cărțile trebuincioase, materialul de scris de desemn, de lucru de mână etc. nu sunt cuprinse în suma sus amintită de 150 coroane respective 300 coroane. Pentru instrucțiune de dans încă e a se plăti o sumă oare-care moderată, ce se stabilește din cas în cas în învoială cu măiestrul de dans. Pentru folosirea vestmintelor de gimnastică ale internatului e a se plăti 2 coroane pe an. În internat se primesc eleve de I—IV clasă a școlii civile și eleve de I—IV clasă a școlii elementare populare. Elevele școlii civile vor cerceta școala civilă publică aparținătoare internatului, iar elevele școlii populare vor cerceta școala elementară populară de stat din loc. Elevele primite au să se prezente în internat la 6—7 sept. 1901. N. B. Înscrierile atât în școala civilă, cât și în cea elementară de fete vor fi în 5, 6, 7 septembrie. Didactrul cu taxa de înscriere în școala civilă e 16 (8 fl.) coroane, — iară în cea elementară e 6 (3 fl.) coroane la an.

Școala română din Seliște. Din „Anuarul școlii române ort. or. din Seliște”, pe anul școlar 1900—1901, estragem următoarele date interesante despre mersul afacerilor școlare din frunțașă comuna Seliște. Anuarul începe cu un capitol mai lung. „Din monografia școlii capitale române ortodoxe răsăritene din Seliște”, scris de directorul institutului, d-l Dumitru Lăpădat. Anuarul conține o consemnare a acelora, cari începând cu anul 1835 au făcut donațiuni pentru susținerea școlii. Numerul imatriculațiilor la școala de toate zilele au fost: elevi 263, eleve 244, la oaltă 507. După naționalitate au fost: Români 482, Maghiari 17, Germani 8. După confesiune au fost gr. or. 472, gr. cat. 4, rom cat. 28, ev. lut. 5, reform. 2. La școala de repetiție economică au fost 83 eleve și 18 elevi. În asil (școala froebeliană) au fost înscriși 47 băieți și 43 fetițe. Școala învățăcelilor industriali a fost cercetată de cătră 118 elevi și anume: Români 108, Maghiari 3 și Germani 7.

Gimnasiul din Brașov. Am primit Anuarul XXXVII al gimnasiului mare public român de reli-fiunea greco-orientală din Brașov, al școlii reale și al școlii centrale primare, pe al 51-lea an școlar (1900—1901), publicat de Virgil Onițiu director. La început ni se ofer file comemorative la serbarea jubileului de 50 de ani al gimnasiului, conținând istoricul acelei serbări dimpreună cu toate cuvântările ținute. Urmează o dare de seamă a profesorului Aurel Ciortea despre studiile și experiențele sale făcute în 1900 la Berlin și la Paris în chestiunea laboratorior de fizică și a fizicii experimentale în genere. Din datele școlare, scoatem următoarele date: la gimnasiu au fost 13 profesori, la școala reală 6, profesori secundari și ajutători 7. În școala primară de băieți 378 de elevi, în cea de fetițe 288; la gimnasiu 320, la școala reală 88: la toate școlile 1257.

La școala civilă de fete a Asociațiunii s'a deschis concurs pentru un post de învățătoare suplimentară pentru lucrul de mână. Plata 600 coroane și întreținere. Postul este a se ocupa în 1 septembrie st. n.

C E E N O U.

Hymen. Dl *Ioan Coste*, absolvent de teologie din diecesa Gherlei, și dsoara *Veronica P. Papiu* își vor serba cununia la 28 iulie în Gherla. — Dl dr. *George Popa*, pretor în Boroș-Sebeș, s'a logodit cu dsoara *Cornelia Hotăran*, fiica dlui avocat dr. Iacob Hotăran din Șiria. — Dl *Grigoriu Manoila*, candidat de preot și dsoara *Rosa Țințariu* se vor cununa în 28 iulie n. în biserica gr. cat. din Făgăraș. — Dl dr. *Ioan Rațiu* și dna ved. *Georgina Roșescu* n. Antonescu se vor cununa la 27 iulie n. în biserica gr. ort. română din Arad. — Dl *Aureliu St. Șuluțiu* șef-comptabilul institutului de credit și economii „Nădlăcana“, s'a logodit cu dsoara *Livia Caracioni* în Nădlac. — Dl *Teodor Toader* ales preot în Mărișel (tractul Clușului) și dsoara *Cornelia Moldovan* își vor serba cununia în biserica gr. or. din Mărișel duminică în 28 iulie. — Dl *Vasiliu Suciu* învățător în Sighișoara și ales preot al parohiei Topârcea, și-a încredințat de fiitoare soție pe dsoara *Elisabeta Ganea*, fiica preotului gr. ort. Zacharie Ganea din Ferihaz.

Despărțemintele Asociațiunii. *Despărțământul Oșorheiu* se va întruni în adunare generală în comuna Sâncraiu la 4 august n., sub presiul dlui protopresbiter Nicolae Manegutiș, director al despărțământului. — *Despărțământul Abrud-Cimpent* va avea adunarea sa generală în comuna Certege la 4 august n. sub presiul dlui dr. Basiliu Preda director, secretar dl Demetriu Goia. — *Despărțământul Brad* își va ținea adunarea generală în Brad la 28 iulie n., sub presiul dlui Vasile Damian, notar dl dr. Ioan Radu.

Proiectul unei bănci populare în Sibiiu. Cetim în „Revista Economică“ din Sibiiu, că dl Victor Tordășianu proiectează înființarea unei bănci populare în Sibiiu. Pentru popularizarea ideii duminică la 6 iulie n. c. după serviciul divin dsa a vorbit parochienilor din Suburbiul-de-jos, și a promis că se va adresa în acest scop și parochienilor gr. cat., cum și parochienilor din suburbiul Iosefin.

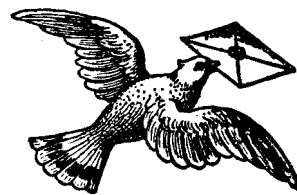
Schimbări în direcțiunea institutului „Ardeleana“ Înmulțirea agendelor la institutul de credit și economii „Ardeleana“ din Orăștie reclamând ca directorul executiv să stea în continuu la postul său, directorul executiv de pân' acum dl dr. Ioan Mihaș a dat dimisiunea. Direcțiunea a însărcinat pe dl Nicolae Vlad cu conducerea provisorie a agendelor directorale și pentru ocuparea aceluși post va publică concurs. Dl dr. Ioan Mihaș a fost ales președinte al direcțiunii, în care s'a mai ales membru dl A. C. Barcianu.

Petreceri de vară. *La Turda* inteligența română de acolo și din împregiurime va aranja la 28 iulie n. petrecere de vară în „Otelul central“, în folosul despărțământului Asociațiunii și al Societății de lectură a femeilor române din Turda, cari în ziua aceea vor ținea acolo adunările lor generale. — *La Mediaș* va da tinerimea română din părțile acelea petrecere de vară la 28 iulie, în pavilionul de la otel Schützen. — *La V. Sântioana* se va da în 28 iulie n. petrecere de vară în folosul bisericii gr. cat. — *La Basna*, în otelul de la băi, va fi petrecere de vară în 4 august n., aranjată de tinerimea de acolo.

DIN LUME.

Călduri mari în America. De vr'o două săptămâni sunt călduri grozave în New-Yoork și în alte orașe din America. Într'o singură zi, la New-Yoork căldura a cauzat 60 insolațiuni și casuri de nebunie și paralizie, urmate de 28 decese. Un conductor de tramvay, atins de alienațiune mintală, a dat toată viteza posibilă vehiculului său, care a isbit o căruță sfărâmiad-o. La fabrica de zahăr din Brooklyn, un lucrător amețit de căldură a cădut într'o turbină și a fost rupt în bucăți. Unul din camaradii săi, martor al acestui spectacol, a fost cuprins de nebunie furioasă. În biserică, ventilatoarele electrice întrețin o temperatură suportabilă, iar credincioșilor li se servește apă în gheață. În New-Yoork mulțime de oameni își părăsesc locuințele și se adună noaptea pe țărmii apelor să în squaruri. Alții se culcă pe coșurile caselor. Spitalele sunt pline de indiviți atinși de insolație. În multe regiuni, recoltele sunt foarte compromise. Secerișul se face noaptea, pe lună. În biserică se fac rugăciuni ca să se sfârșească temperatura aceasta grozavă care face atâtea victime, dar biroul meteorologic anunță că ea va dura încă mai multe zile. New-Yoork în deosebi a devenit un adevărat cuptor; casurile de insolație se socotesc cu sutele. Aspectul orașului extraordinar; trailul e paralizat și traficul suspendat. Marți au cădut morți pe strade 500 de cai. Serviciul căruțelor poștale e suspendat. Birturile și magazinele sunt închise. Chiar și cei mai bogați umblă pe strade pe jumătate desbrăcați. Fântânele sunt asediate de mulțime; se simte lipsă de lapte și gheață. La tribunale, judecătorii stau în cămăși; câte-va procese au fost suspendate din cauza accidentelor survenite juraților. Se evaluează paguba zilnică a comerțului la 5 milioane franci. În mijlocul stradelor zac părăsite cadavrele cailor loviți de insolație. Într'o singură stradă s'au constatat 31 de cadavre. În cursul unei desbateri la Curtea cu juri, președintele juraților cădă jos mort, trăsnet de căldură.

Poșta redacției.



Vezend. Vom primi cu plăcere poeziile populare, dacă vor fi reproduse întocmai cum le cântă poporul. Cele originale nu le putem întrebuiți. Pentru corespondența particulară nu avem timp.

Din clacă. Vorbe de ciacă. Mai bine culege poezii din gura poporului de pe acolo.

Te-am așteptat... Asta nu atinge nivelul cerut.

Călinarul săptămânei.

Dum. VIII. după Rosalii, ev. dela Matei c. 14, v. 58, gl. 7, a inv. 8

Diua sept.	Călinarul vechi	Călin. nou
Duminică 15	MM. Ciriac și Iudita	28 Victor
Luni 16	M Antinogen	29 Marta
Marți 17	+ M Marina	30 Avdon
Mercuri 18	MM. Iacint și Em	31 Ignat Loyola
Joi 19	C. Maerina	1 August Petru
Vineri 20	(?) S. Prof. Ilie	2 Porțuncula
Sâmb 21	PP. Sim. și Ioan	3 Stefan

Avis. Cei ce primesc revista noastră sunt rugați a ne răspunde costul de abonament sau a ne înapoia nr. acesta.

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)